

LANDSKAP TRÄDGÅRD JORDBRUK

Rapportserie

GIS-metodik för åtta karaktärer i stadsmiljö

En studie av Malmö - nordost

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds-
och jordbruksvetenskap

Rapport 2010:3

ISSN 1654-5427

ISBN 978-91-86373-10-8

Alnarp 2010

Kristin Rydell - Andersson

Erik Skärbäck

Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

LANDSKAP TRÄDGÅRD JORDBRUK

Rapportserie

GIS-metodik för åtta karaktärer i stadsmiljö

En studie av Malmö - nordost

Kristin Rydell - Andersson

Erik Skärbäck

Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Finansiering:

Malmö stad, Miljöförvaltningen

Region Skånes miljövårdsfond

Underlagsdata:

Malmö Gatukontor

Malmö Stadsbyggnadskontor

Omslagsbild: Bulltoftaparken, juni 2009, Malmö samt GIS-skikt
med Malmös vägbuller större än 55 dB(A)

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Rapport 2010:3

ISSN 1654-5427

ISBN 978-91-86373-10-8

Alnarp 2010

Förord

Denna rapport ingår i ett större program för att utveckla GIS-teknik att klassificera utemiljökaraktärer av betydelse för stressreduktion och välbefinnande. Gatukontoret och Stadsbyggnadskontoret i Malmö har medverkat genom att ställa olika dataunderlag till förfogande. Uppdragsgivare har varit Miljöförvaltningen i Malmö. Delfinansiering har skett av Region Skånes miljövårdsfond. Utredare har i huvudsak varit Kristin Rydell- Andersson och undertecknad. Jämförelser med förskolors parkbesök har genomförts under medverkan av Kristina Jakobsson, Arbets- och miljömedicin, Lunds Universitet och praktiserande medicinstuderande Erik Hansson. Maria Albin, Lunds Universitet, har varit behjälplig vid starten av projektet.

SLU Alnarp 2009-12-09

Erik Skärbäck

Sammanfattning

Inom SLU har åtta så kallade parkkaraktärer tidigare utvecklats som redskap för analys av grönmiljöutveckling och det grönas betydelse för folkhälsan. Föreliggande rapport syftar till metodutveckling och visar hur man på ett enkelt sätt kan redovisa och analysera de åtta parkkaraktärerna digitalt. GIS (Geografiskt informationssystem) är i detta sammanhang ett verktyg och utgångspunkt. Även fältstudier har gjorts för att se hur tillförlig GIS-datan faktiskt är. De åtta parkkaraktärerna är Rofyllighet, Vildhet, Artrikedom, Rymd, Allmänning, Lustgård, Centrum/Fest samt Kultur.

Ur rapporten framkommer att GIS är ett hjälpmedel som enkelt och övergripande kan få fram data för vidare analys. Det finns dock en risk med systemet att allt för generaliserad information erhålls. GIS är i vissa frågor det mest precisa redskapet medan fältstudien i andra frågor ger den mest tillförlitliga informationen. Ingen metod utesluter den andra.

Metoden har applicerats på en stadsdel i nordöstra Malmö för att där ta fram områdets åtta parkkaraktärer. Så småningom ska metoden även kunna appliceras på hela Malmö samt på andra städer.

Genom att studera de åtta karaktärerna inom det utvalda området kan bland annat utläsas att den täta staden och trafikbullret är stora bakomliggande orsaker till att karaktärerna hålls tillbaka. Stadens täthet gör det svårt för vissa karaktärer att utvecklas då de är ytkrävande. När det gäller trafikbullret så hämmas de flesta karaktärer men spelar mindre roll till exempel inom karaktären *Centrum/Fest*. Genom att uppsöka denna karaktär finns också en medvetenhet och en acceptans för den högre ljudnivån som kan uppstå

eller finnas på plats. Positivt i staden är till exempel artrikedomen som är utspridd över stora delar av Malmö. Kolonilotter, trädgårdar och vägrenar med flera gör sitt till till den biologiska mångfalden.

En skiktanalys har gjorts i GIS där det kan utläsas hur många av karaktärerna som finns inom samma geografiska område. Ett par av de större parkerna innehåller flertalet av de åtta karaktärerna. Eftersträvansvärt för ett område är att inneha så många karaktärer som möjligt. Detta innebär att det i de flesta grönområdena finns mycket att tillföra i form av resterande karaktärer. Förslag till förbättringsåtgärder lämnas.

Studier av karaktärer i stadsmiljö kombinerat med GIS skapar också möjligheter till nya tillämpningar. Som ett exempel har i rapporten medtagits en analys kring förskolors parkbesök. Intressant att studera är bland annat om samband finns mellan parkbesöken och karaktärstätheten.

Genom GIS-metoden och dess utvecklande kan nya möjligheter uppstå kring förbättring av stadens utemiljö och i långa loppet invånarnas hälsa.

Foto vänster: Kungshälla, juni 2009, Malmö

Innehållsförteckning

Inledning	7
Bakgrund	7
Syfte	9
Avgränsningar	9
Karaktärsmallen	9
Vad är GIS?	10
Metod	10
Metodexempel	12
Lokalisering av åtta karaktärer	14
Studieområdet	14
1. Rofyllighet	15
2. Vildhet	16
3. Artrikedom	17
4. Rymd	18
5. Allmänning	19
6. Lustgård	20
7. Centrum/fest	21
8. Kultur	22
Analys	23
Avvikelseanalys	23
Karaktärstäthet	26
Förskolors parkbesök	28
Förbättringsåtgärder	30
Diskussion	34

Bilagor

Bilaga 1. De åtta karaktärernas definition

Bilaga 2. Karaktärsmall

Inledning

Bakgrund

Forskningen om samband mellan parker/grönområden och stress/stressreduktion har ökat de senaste åren. Olika studier sätter fokus på olika faktorer såsom avstånd till grönområde, tid för upplevelse och hur snabbt man återhämtar sig samt vad man upplever. Brist på möjligheter att återhämta sig efter en stressig dag förklarar en stor del av Sveriges höga sjukskrivningsantal. Stressrelaterade åkommor kan yttra sig som huvudvärk, nacksmärtor, utbrändhetssyndrom, depression, högt blodtryck, hjärtbesvär och fetma. Flera olika discipliner forskar på frågan varför vi reagerar som vi gör på grönska.

Att parkers och grönområdets avstånd från bostaden har stor betydelse för människors besöksfrekvens har visats i studier av Grahn och Stigsdotter (2003). De har också visat på att avståndet från bostad till närmsta park har betydelse för hur många dagar per år som människor känner sig stressade, trötta och irriterade. Avstressande utemiljöer bör helst inte vara längre bort än 300 m från bostaden men redan vid längre avstånd än 50 m minskar besöksfrekvensen och ökar stressnivån (ibid).

Efter bara några minuters promenad i naturmiljö minskar blodtrycket (Hartig, 1993). En annan undersökning som visar på att kroppen reagerar mycket snabbt på miljöintryck presenteras av Parson et al (1998). De mätte trafikanters stressnivå när de körde två olika vägar mellan punkt A och punkt B. Båda vägarna gick igenom ett industriområde men den ena vägen passerade även en golfbana under sträckan. Denna korta passage med ”avkopplande utblickar” över den gröna golfbanan gav mätbara effekter på stressnivån, något som författarna kom att kalla ”mikropauser”.

Landskapsarkitekten Roger Ulrich, Texas University, har visat (1991) att personer

som besöker grönområden återhämtar sig snabbare från stressrelaterade åkommor. Ulrich anlitas numera flitigt som konsult vid planering av sjukhus runt om i världen.

Varför ger grönska en återhämtande effekt
Hjärnans kapacitet att hantera stora mängder information i det högre medvetandet är relativt begränsat (Kaplan & Kaplan 1989). Bearbetningen sker i DAS (Direct Attention System) i hjärnbarken. Det finns två olika typer av uppmärksamhet där den ena som går till vårt högre medvetande, DAS, hanterar intryck som exempelvis kontorsarbete och bilkörning i stadstrafik. Detta är en uppmärksamhet som kräver mycket energi (Kaplan, 1990). Den andra ofrivilliga/undermedvetna uppmärksamheten kontrolleras av limbiska systemet och hjärnstammen och hanterar information som exempelvis ljud från lövverk eller en fjäril som flyger över ängen. Här krävs en mindre mängd av mental energi.

Människan tar emot ca 11 miljoner informationsbitar per sekund genom alla sina sinnen. Endast 15-50 informationsbitar per sekund kan gå till DAS på grund av dess begränsade kapacitet. Informationen kallas ”aggressiv” inkommande information på grund av att den ständigt påminner vårt ställningstagande om vi skall ta upp den i vårt högre medvetande eller inte. Den andra informationen, merparten som vi behandlar undermedvetet, kallas ”mjuk” information.

Det ser ut som att vistelse i gröna miljöer också underlättar bearbetningen av högre information i DAS. Långvarig hård arbetsbelastning utan avstressning dränerar däremot kapaciteten hos DAS vilket ofta leder till utbrändhetssyndrom. Detta kan i sin tur leda till personliga tragedier samt långvarig och kostsam rehabilitering (Kaplan, Kaplan & Ryan, 1998).

Vad upplevs positivt i miljön

Den omfattande miljöpsykologiska forskningen som bland annat hålls på Alnarp har resulterat i slutsatsen (Grahn, Stigsdotter, Berggren-Bärring, 2005) att det finns åtta karaktärer i utemiljön som talar till grundläggande behov som vi har. Dessa karaktärer är

- 1) "rofylldhet", områden där man kan höra naturens egna ljud;
- 2) "vildhet", där vi fascineras av naturen;
- 3) "artrikedom", där vi t ex upplever årstidernas variation;
- 4) "rymd", där man kommer in i en annan värld, t ex en "oändlig" skog utan skarpa övergångar;
- 5) "allmänningen", där man kan ha gemensamma aktiviteter;
- 6) "lustgården", platser där man kan låta barnen leka i trygghet och man kan njuta;
- 7) "centrum/fest", t ex torg och platser där man kan träffa andra;
- 8) "historia/kultur", platser där man kan uppleva spår av tidigare generationers värv.

Dessa åtta karaktärer ligger också till grund i Folkhälsoinstitutets nya metodbok "Grönområden för fler" (R2009:02) där man definierar åtta upplevelsekväligheter som direkt motsvarar Alnarps åtta karaktärer.

Buller hindrar den återhämtande effekten

Känslan av trygghet i miljön är i hög grad avhängig bullret (Berggren-Bärring & Grahn, 1995) och det finns stora skillnader mellan könen när man mäter känslan av trygghet i urban utemiljö (Grahn & Larsson 1997).

Länge har det hävdats att människan vänjer sig vid buller, att storstadsmänniskor som väljer att bosätta sig i bullriga miljöer vänjer sig vid detta. Flera undersökningar dementerar detta. En undersökning av trafikbuller i Berlin (Babisch 2005) visar att det snarare är tvärtom.

Den undersökningen visar att buller över 70 dB(A) gav 30 % ökad risk för hjärtinfarkt. Om bullret pågått i mer än 10 år så ökade

risken till 80 %. Vid mer än 65 dB(A) bullerexponering i mer än 10 år fanns 40 % ökad risk för hjärtinfarkt.

Metodutveckling

Attraktiv natur definieras av Grahn, Stigsdotter och Berggren Bärring (2005) som förekomst av fem av de åtta miljökaraktärerna – rofylldhet, vildhet, artrikedom, rymd och kultur, vilka har analyserats fram med GIS-data över Skånes rurala och semiurbana delar.

En nyligen publicerad undersökning i the Lancet (Mitchell and Potham 2008) har kommit fram till att Englands befolkning som lever i gröna miljöer har mindre inkomstrelaterade hälsoproblem, och att grönområden är en viktig faktor för att reducera socioekonomiska skillnader.

Utifrån definitionen av de åtta karaktärerna enligt forskningen på Alnarp har för Skåne gjorts en GIS-klassificering av rofylldhet, vildhet, artrikedom, rymd, och kultur.

Klassificeringen av dessa naturkaraktärer är till stor del baserad på Corine-data¹ och andra länsstyrelsedata. Dataunderlaget är dock inte helt ändamålsenligt för städer.

Med hjälp av Skånes stora folkhälsoenkät har en stor epidemiologisk undersökning gjorts över Skåne (n=25 000) där svar från denna enkät har samkörts med GIS-klassificerade data över de fem ovan nämnda karaktärerna. Undersökningen som

1 Corine-systemet, marktäckedata/vegetationsdata, är det viktigaste dataunderlaget. CORINE (Coordination of Information on the Environment) är ett program initierat av Europeiska Kommissionen 1985 för att ställa samman vissa miljödata och för att säkra att informationen är konsistent och jämförbar mellan medlemsstaterna. (http://reports.eea.europa.eu/COR0-landcover/en/land_cover.pdf). Avsedda användningsområden är att kombinera marktäckedata med data över klimat, lutningsförhållanden, jordarter etc för att göra mer komplexa bedömningar av t ex erosionsrisk. Marktäckedata fanns 2005 för 12 medlemsstater i arbetsskalan 1:100.000 och med minsta karterade enhet 25 ha. Sverige har gjort en mer detaljerad kartering, Svenska CORINE Marktäckedata, (SMD) med ofta ned till 1-2 ha som minsta karterade enhet.

har gjorts i samarbete mellan SLU Alnarp och Lunds universitet (Björk et al 2008) visar att $\frac{3}{4}$ av personerna trivs bra om det finns mycket god förekomst av attraktiv natur inom 300 m. Alla trivs lika bra med sin omgivning antingen de bor i egen villa eller i lägenhet. Däremot är det endast ca 40 % av de lägenhetsboende som trivs bra om det är stor brist på attraktiv natur och grönska inom 300 m, medan folk i villa fortfarande till över 70 % trivs bra även om det är stor brist på attraktiv natur i omgivningen. Även utövandet av motion samt frekvensen av övervikt korrelerade med naturkaraktärerna.

Genomförande av denna studie

Skånestudien omfattar ej de större städerna i Skåne eftersom länsstyrelsens data är bristfällig för beskrivning av städernas grönska. Det är bristen av underlagsdata för urbana områden som denna metodutveckling skall avhjälpa. Kirsebergsområdet har valts som försöksområde för metodutvecklingen. Diskussioner om relevant dataunderlag har förts med Malmö kommuns GIS-enhet och Gatukontorets parkavdelning.

Projektet har genomförts i tre faser:

1. Analys av grönytorna med kommunens GIS-underlag
2. Fältkontroller och validering av klassificeringen samt justering av klassificeringsmodellen.
3. Förslag till miljöförbättring i Kirseberg för att erhålla bättre tillgång till de åtta karaktärerna/upplevelsekviteterna.

Syfte

- Att ta fram en metod för hur de åtta karaktärerna i urban miljö kan definieras med hjälp av GIS (geografiskt informationssystem).
- Att redovisa förbättringsåtgärder för det studerade området.

Mål

- Att utifrån rapporten kunna applicera metoden på andra stadsdelar och andra städer och att metoden därmed inte blir platsbunden.
- Att Malmö stad kan använda sig av rapporten som ett underlag och motiv till hur stadsdelen kan förbättra sina åtta karaktärer.

Avgränsningar

En geografisk avgränsning har gjorts till att studera endast en del utav Malmö. Detta beroende på tidsbrist då det annars skulle ta allt för lång tid att fältstudera hela Malmö. Just detta område i nordöstra delarna av Malmö har valts ut dels på grund av mängden olika karaktärer och differentieringar i olika strukturer. Valet gjordes även på grund av att tidigare fältstudier är gjorda i samma område av landskapsarkitekt Ulrika Åkerlund, Malmö stad 2006, vilket gör det möjligt för en jämförelse.

Karaktärsmallen

Mallen (Bilaga 2) visar på vilka parametrar som bör inkluderas eller exkluderas för att säkerställa att den studerade platsen faktiskt håller en viss karaktär. Genom att utgå från mallens parametrar inhämtas därefter dess motsvarighet i GIS-information. Mallen har under metodutvecklingen fått justeras/valideras för att i GIS komma närmare den verkliga karaktären. Justeringar har även fått göras vid jämförelse av rapportens fältstudie med Åkerlunds fältstudie från 2006.

Vad är GIS?

GIS är förkortningen för Geographic Information System. Datorsystemet behandlar geografisk information (where things are) som länkas samman med beskrivande information (what things are) (ESRI, 2008:B). "Geografisk information är information om alla företeelser som går att lokalisera till en plats" (Boverket, Naturvårdsverket, 2000:15)

GIS kan delas upp i tre delar som interagerar:

Databasen

Här lagras all den information som beskriver vår omgivning i geografiska termer.

Kartmaterialet

Här konstrueras det kartmaterial, med punkter, linjer och polygoner som sedan kan utläsas i en kartbild.

Modellerande funktioner

Här kan den geografiska informationen kombineras med den beskrivande informationen. Med olika verktyg i GIS transformeras den befintliga informationen och skapar nya kombinationer till en modell med ny information (www.gis.com, 090813).

Det finns en stor skillnad mellan att arbeta i den digitala formen GIS och i pappersform då man i GIS enkelt kan ta fram olika informationslager och växla mellan dessa för att sedan till exempel göra olika analyser. Den geografiska informationen framställs dock på liknande sätt i GIS som på papper med punkter, linjesegment och ytor vilket skapar det geografiska underlaget. Information om exempelvis vägens linjesegment tas dock enklast fram i GIS då materialet här är digitalt lagrat och sammanlänkat till geografin (ESRI, 2008: B).

Genom att förstå geografin och människors relation till platser kan vi utvärdera och fatta underbyggda beslut om vår omgivning

och hur vi lever i den (ESRI, 2008:A).

Ju mer information som lagras i systemet desto fler möjligheter finns till analys och nya resultat.

"Making decisions based on geography is basic to human thinking"
(ESRI, 2008:1:A).

Metod

GIS-studien:

Då var och en av de åtta karaktärerna ska definieras geografiskt så krävs ett underlagsmaterial. Varje karaktär innehåller olika funktioner och kvaliteter vilket gör att underlagsdatan sorteras i åtta individuellt utformade delar. Det underlag som samlas in består bland annat av olika typer av strukturer så som bebyggelse-, väg-, järnväg- samt grönstrukturer. Även bullernivåer från tåg och väg studeras. Materialet bryts sedan ned och avvägs i mindre beståndsdelar eller parametrar. Ett exempel på detta är "grönstrukturen" som i sig innehåller en mängd olika park- och grönområden som stadspark, gröning, kyrkogård, natur- och rekreationsområde med flera. Alla karaktärer inkluderar ett visst antal parametrar. I vissa fall krävs även att parametrar exkluderas från det geografiska området. Exempelvis så passar en hög bullernivå inte in på karaktären *rofylldhet* varpå de bullriga ytorna raderas. En "karaktärsmall" tar så småningom form och karaktärerna framträder i GIS. (Se ex. på sid 12: Fig. 1) GIS-underlag till studien insamlas från i huvudsak Malmö Gatukontor.

Fältstudien:

En studie görs av nordöstra Malmö som är förindelade i mindre områden. Indelningen är till största delen gjord med hjälp av ortofoton där till synes homogena strukturer bildar enskilda områden. Varje delområde granskas sedan ute i fält med utgångspunkt från definitionerna av de åtta karaktärerna (se bilaga 1). Delområdena poängsätts därefter i en skala från 1-9 över hur väl de

överensstämmer med karaktärerna. 1 poäng motsvarar den lägsta överensstämmelsen medan 9 poäng motsvarar den högsta överensstämmelsen. Karaktärerna visualiseras sedan i GIS. (Se ex. sid 12: Fig. 2) Genom att jämföra GIS-studien med fältstudien kan man se vid vilka poäng som fältstudien till största delen motsvarar GIS-studien.

I fallet med karaktären *rymd* överensstämmer ytorna med poängen 8-9 bäst vilka då kommer att gälla som dess fältklassning. (Se ex. på sid 13: Fig. 3) Poängens avgränsning skiljer sig dock mellan de olika karaktärerna. Alla karaktärerna har inte heller nått upp till den högsta möjliga poängen, dock räknas den högst satta poängen och nedåt räknat till den bästa överensstämmelsen med GIS-klassningen. För redovisning av poänggränserna se närmare förklaring av karaktärerna sid 15-22.

Validering av GIS-data

För att kunna ta fram de åtta karaktärerna så "sanningsenligt" som möjligt med hjälp av GIS jämförs de ovan nämnda metoderna. (Se ex. på sid 13: Fig 4) Karaktärsmallen har utifrån jämförelsen justerats för att så långt som möjligt kunna göra GIS-metoden till det främsta redskapet. Strävan är att den tidskrävande fältstudien inte ska behövas i liknande undersökningar. Avvikelser som dock ej direkt går att justeras i karaktärsmallen sammanställs i en avvikelseanalys.

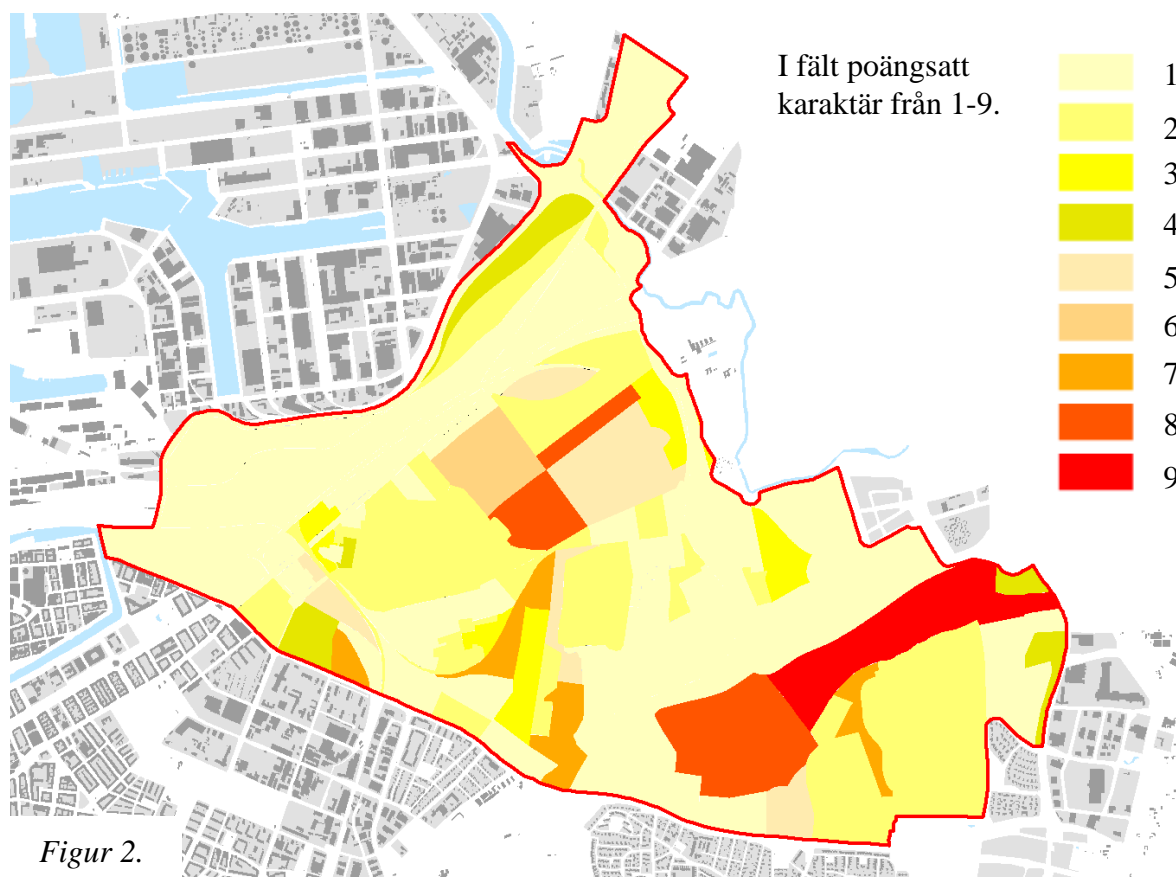
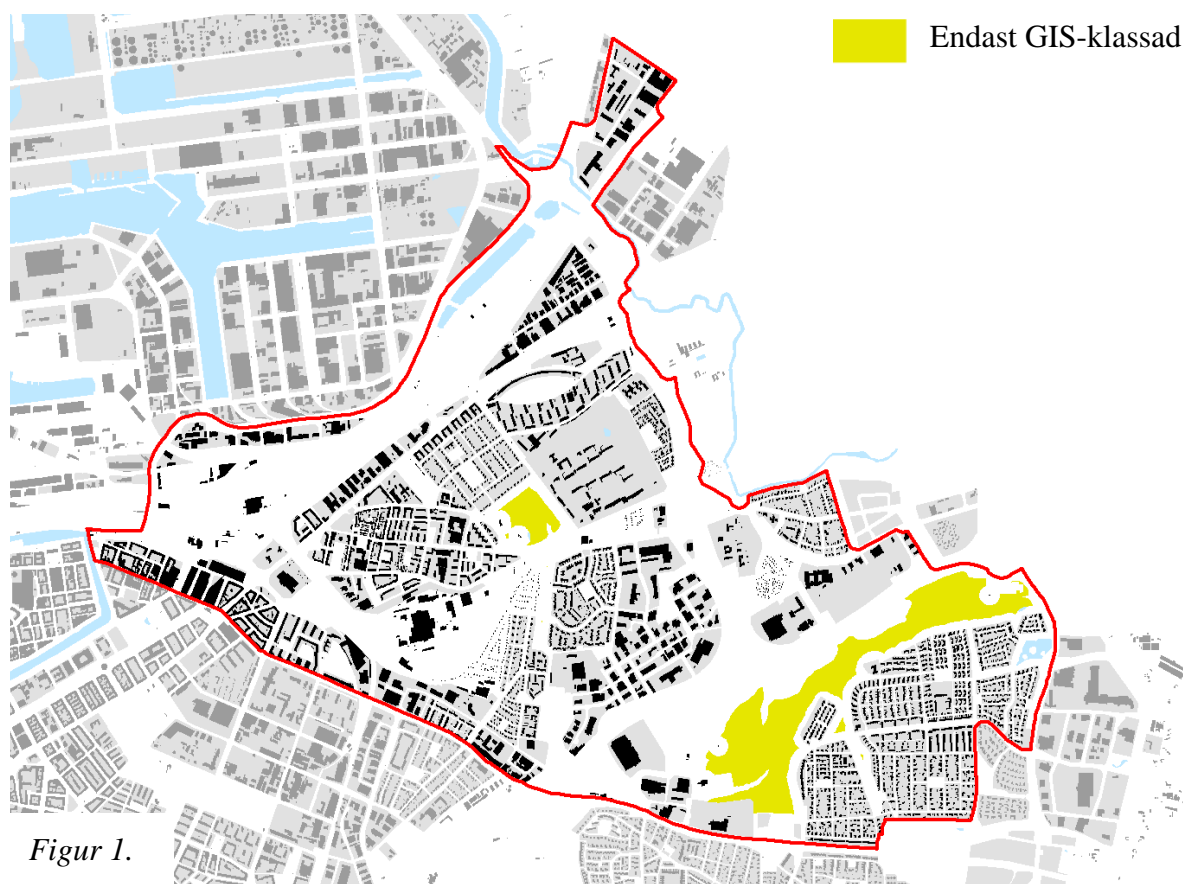
Förbättringsåtgärder för området

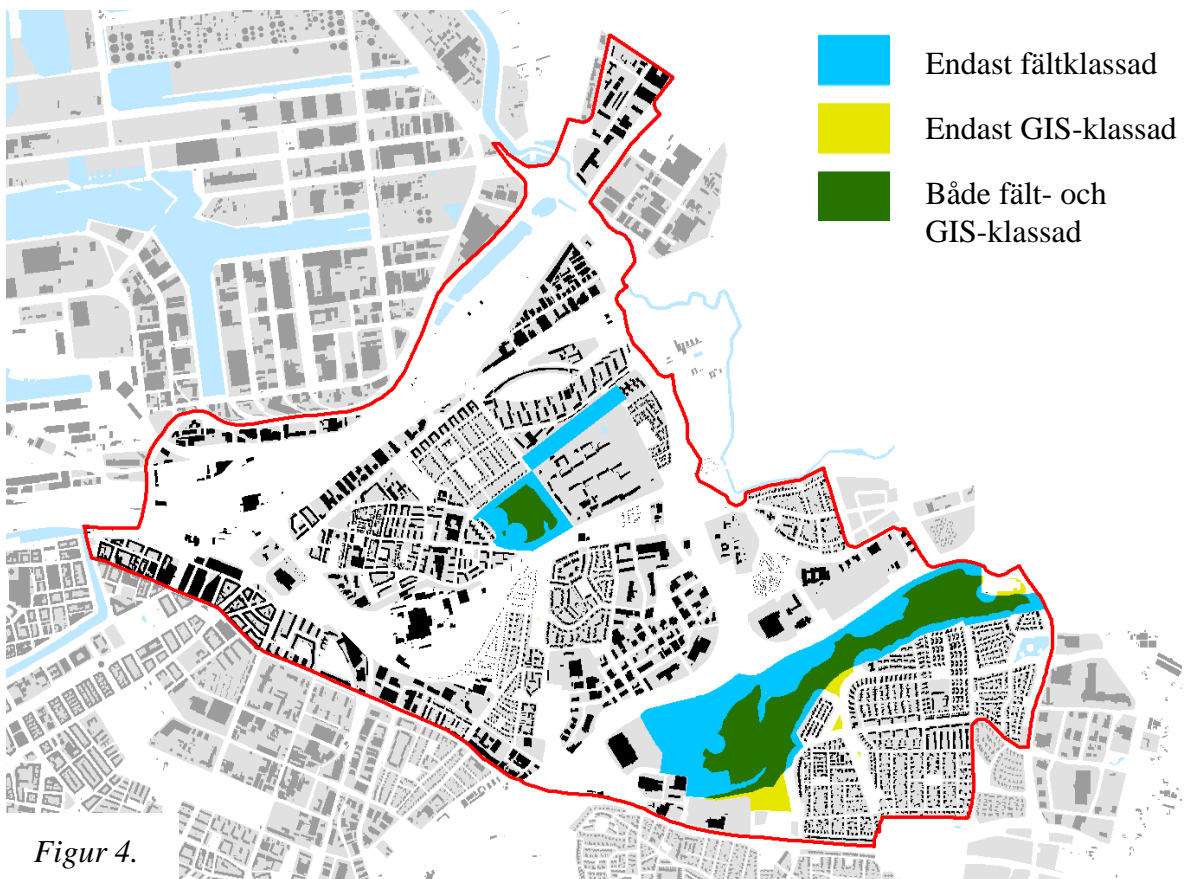
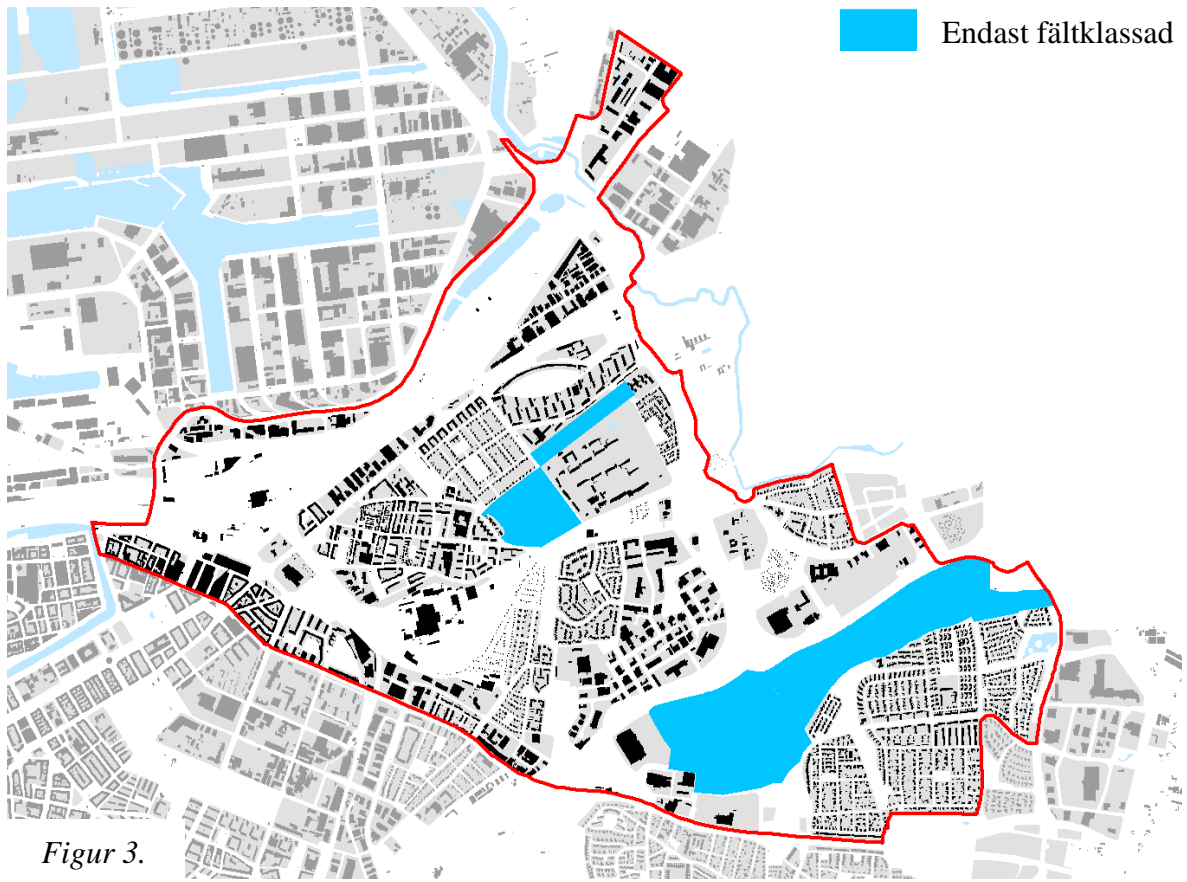
Ett sista steg i rapporten är förslag på förbättringsåtgärder för det studerade området. Genom analys av områdets åtta karaktärer sammanställs åtgärderna (se sid 32). Även en plan över konkreta åtgärder illustreras (se sid 33).

Foto nedan: Johanneslust, juni 2009, Malmö

Metodexempel för karaktären *rymd*

Lokalisering av åtta karaktärer

Studieområdet

Området som valts att studeras närmare i rapporten är Malmös nordöstra del innefattande bland annat Kirsebergsstaden, Rostorp, Riseberga och Granbacken. Området har valts utifrån dess varierande miljöer och kvaliteter för att få en så bra träff på de åtta karaktärerna som möjligt. Här finns allt från industrimiljö till motorväg, järnvägsområde, bostadsområde, kolonilott, park och friluftsområde. Området valdes även utifrån att här tidigare gjorts studier (Åkerlund, 2006).

1. Rofylldhet

Detta är en karaktär som kräver en bullerbegränsning vilket också medför att karaktären begränsas i sin utbredning. Rofylldhet hittas främst i de större grönområdena en bit från de större vägarna dit bullret inte når. Rofylldhet finns även gott om i de lugnare villakvarteren.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *rofylldhet* är 7-8. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

Det rofyllda

Uttrycker människans behov av att kunna finna en plats som ger lugn. Ljuden från vind, vatten, fåglar och insekter dominerar över trafik och jäktande människor. I sådana miljöer där man söker lugn och ro önskar man inte störas av oljud, inte heller av skräp, ogräs och störande människor.
(Grahns Patrik, www.sundskab.dk 091023)

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

2. Vildhet

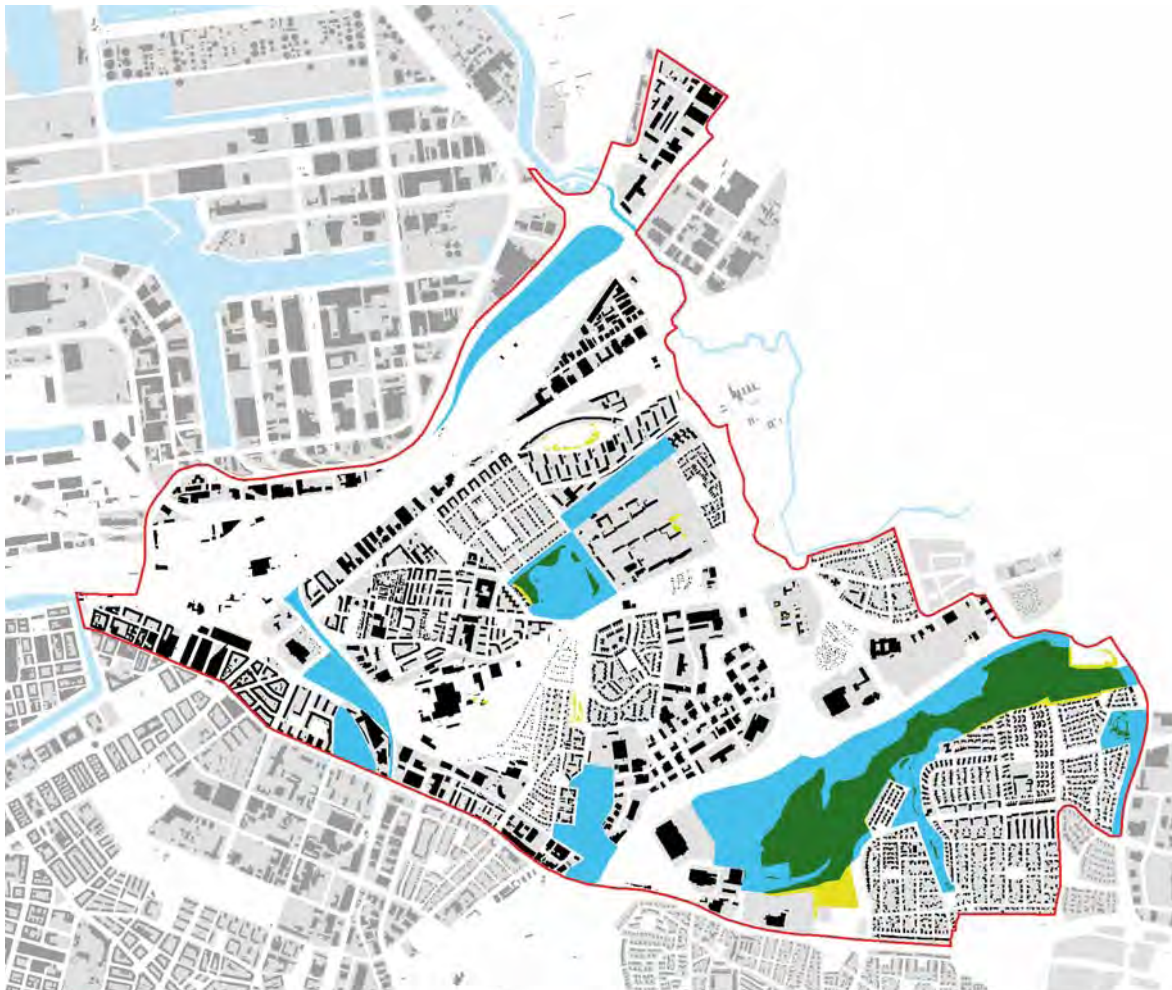
För att karaktären ska bli så utpräglad som möjligt krävs bland annat en förhållandevis stor yta. För att platsa i denna karaktär krävs även en rik växtlighet på plats samt bullerbegränsning. Endast ett fåtal områden finns i denna karaktär.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *vildhet* är 5-8. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

Det artrika

På våren längtar människor särskilt efter att finna tecken på den återvändande sommaren; att hitta den första vitsippan eller att höra den första lärkan. Men året runt är människor intresserade av djur och växter: talgoxar, bin, myror, liljekonvaljer... Mångfalden av djur och växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt. (Grahn Patrik, www.sundskab.dk 091023)

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

3. Artrikedom

Studieområdet har en god artrikedom enligt kartan till vänster. Det som man inte alltid har med i fältbedömningen är till exempel vägrenar och andra övergivna ruderatområden vilka kan tillföra många arter. Även privata trädgårdar och självklart parkerna har de alla sitt att ge till den biologiska mångfalden.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *artrikedom* är 6-9. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

Det vilda

Detta handlar om en fascination inför den vilda naturen. Här finns växter som ger intryck av att vara självsådda. I området kan man träffa på moss- och lavbelupna stenblock. Stigarna ser ut att ha funnits sedan urminnes tid. Platsen är i sin helhet utformad av naturen själv, eller av en högre makt. Detta skänker platsen en uråldrig prägel och en mystik. Finns det naturandar någonstans finns de här. (Grahn Patrik, www.sundskab.dk 091023)

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

4. Rymd

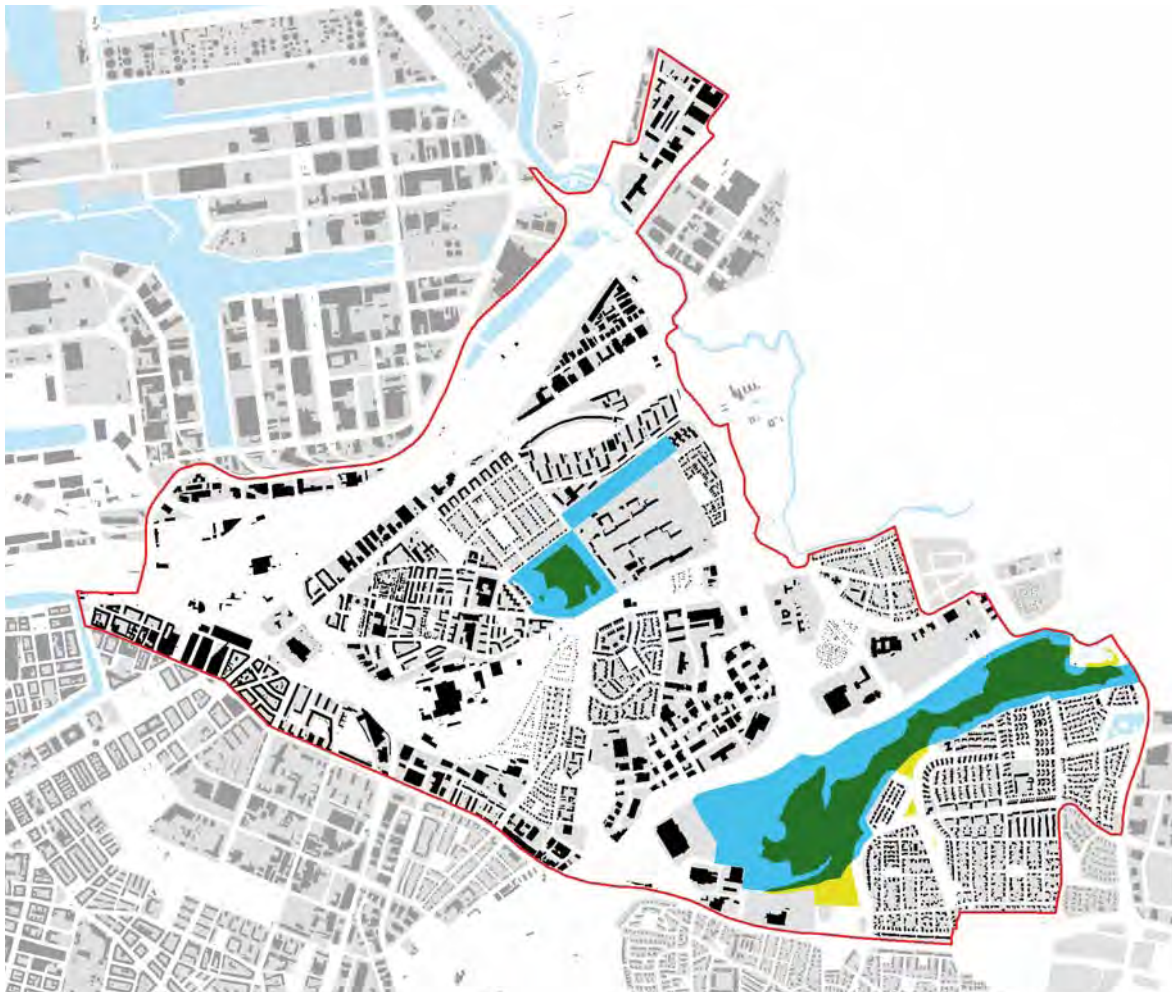
Karaktären, som likt namnet säger, behöver rymd för sin uppkomst men även grönska och bullerdämpning. Det öppna landskapet hör till det mindre vanliga att finna i en stadsmiljö. Studieområdet har dock ett par större områden innefattande karaktären rymd som visat sig på kartan.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *rymd* är 8-9. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

Allmänningen

En grön, öppen, centralt belägen plats. Här kan cirkusen slå upp sitt tält, bygdens förening ordna loppmarknad eller kanske Frälsningsarmén spelar här för att samla in pengar. Däremellan kan vem som önskar spela boll här, flyga drake eller bara lägga ut en filt och sola, kanske äta medhavd picknick. Sedan urminnes tid har människan haft sådana platser. Här i Sverige fanns ängen, med den kombinerade tings- och marknadsplatsen, där man också godkände den lokale hövdingen. (Grahn Patrik, www.sundskab.dk 091023)

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

5. Allmänning

Stadens allmänningar varierar till form och yta. Allmänningen kan finnas i många av stadens olika situationer. Kraven på platsens karaktär är relativt låga men det är viktigt att platsen kan fylla karaktärens funktion. Funktionen att kunna samla människor och funktionen att vara trygg. Platsen kan vara en pryddig park eller kanske en klippt gräsyta. Platsen kan vara belägen i tät eller öppen stadsmiljö. Platsen kan ha en bullrighet eller vara stilla.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *allmänning* är 4-9. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

En rymd för tanke och vederkvickelse

Det här handlar om ett uttalat behov av att finna en miljö där man "kommer in i en annan värld", som några uttrycker det. Att komma bort från staden, in till en värld där man slipper bekymra sig om signaler och skyltar, där man kan andas ut. Helst ska där inte finnas några skarpa gränser alls. Området ska hållas samman till en helhet, som i en skånsk bokskog eller en mellansvensk barrblandskog, även om man rör sig hundratals meter i området. Besökaren kan då slappna av, fundera igenom saker och ting under tiden som man promenerar eller kanske joggar runt. (Grahn Patrik, www.sundskab.dk 091023)

6. Lustgård

Här visar sig lustgården tydligt i form av ett par större sammanhängande områden samt en mängd spridda mindre segment. På kartan framträder det större Bulltoftaområdet samt flertalet mindre lekplatser. Lustgårdens tyngd ligger i och omkring bostadsområden vilket kartan tydligt visar. Lustgården finns både i den täta stadsstrukturen, likaså i de mer öppna närområdena med villor/radhus.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *lustgård* är 5-9. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

Centrum, festen

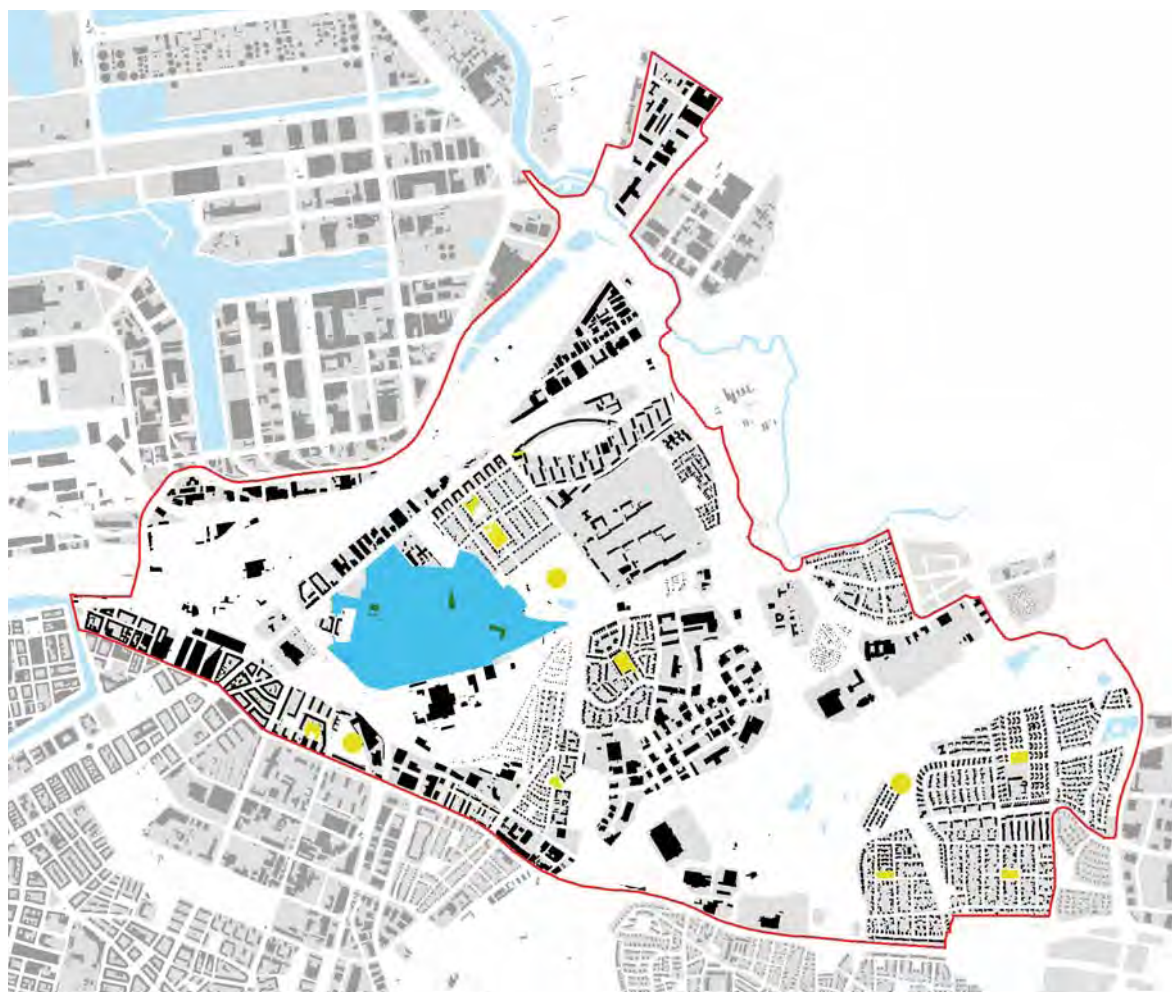
Några människor placerar stadens hjärta och själ där människor möts. Här handlar det i första hand inte om ställen som centrala bussterminaler och dylikt, utan om platser där människor möts för att ha trevligt. Framför allt gäller detta nöjesparker, såsom Tivoli, Liseberg och Gröna Lund, men det kan även handla om särskilda kvarter i centrum, dit människor i första hand söker sig för att lyssna på musik, äta en god middag eller bara för att kunna se andra människor koppla av och roa sig. (Grahns Patrik, www.sundskab.dk 091023)

7. Centrum/Fest

Liv, rörelse och ljud passar in i karaktären *centrum/fest*. Karaktären lägger inte beslag på stora områden utan snarare den mindre skalans rum, åtminstone inom detta studieområde. Karaktären är inte alltid konstant utan kan vid olika tillfällen ta vid medan den vid en senare tidpunkt på samma plats tar en annan skepnad. Konstanta platser finns dock framförallt där stadens tempo är högt.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *centrum/fest* är 5. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

Lustgården

Behov finns även av platser där barn och vuxna kan umgås i trygghet, där föräldrar vågar släppa barnens händer så att ungarna kan rasa ut. Denna plats ska helst vara omgärdad, med staket, häck eller dylikt. Den här karaktären handlar om behovet av platser för skilda aktiviteter såsom lek - att platsen innehåller gungor, rutschkanor o.s.v. Andra aktiviteter handlar om att kunna plantera något, odla eller bygga (växthus, skjul, kojor, lekstugor). (Grahn Patrik, www.sundskab.dk 091023)

8. Kultur

Kulturkaraktären visar sig till stor del i äldre parker och äldre bebyggelse. En svårighet i fält kan vara att se de gamla spår som finns i vår omgivning. Som GIS-underlag är vår kultur dåligt dokumenterad varpå litteratur får studeras. Då större områden utgörs av äldre bebyggelse bör en grundläggande kunskap finnas om arkitekturhistoria för ett gott resultat.

Fältstudiens poängavgränsning för karaktären *kultur* är 4-8. För en närmare förklaring av poängsättning se sidan 10.

Kulturen

I motsats till ovanstående hävdar några att stadens själ och hjärta inte knyts till fest och nöjen, utan till det historiska arvet. Fascinationen inför monument, historiska platser, gamla byggnader och träd är stark. Ett exempel är Lundagård i Lund, där domkyrkan, universitetsbyggnaderna och parken bildar en starkt symbolladdad plats. Men det kan även handla om kyrkogårdar, om platser invid statyer. (Grahns Patrik, www.sundskab.dk 091023)

- Endast fältklassad
- Endast GIS-klassad
- Både fält- och GIS-klassad

Analys

Avvikelseanalys

Efter att GIS- och fältklassningen är gjord av de åtta karaktärerna ses tydligt i kartorna hur och var de skiljer sig åt. Avvikelser som finns sammanställs i tabellen nedan. Vissa avvikelser kan ses mer generella så som bullernivån. Då bullergränsen är svår att uppfatta med örat i fält så är det i GIS-klassningen en större "sanning" i vad som sedan visas geografiskt. En annan generell avvikelse är när stora områden blir markerade i fältklassningen men inte i GIS-klassningen. Detta beror oftast på att områdena är förindelade inför fältstudien och vid en hög poängsättning blir hela detta område inräknat i karaktären. Visserligen har några områden fått ytterligare indelning men noggrannheten blir inte större än den förindelade geografiska gränsens noggrannhet.

Tabellen "Avvikelseanalys av karaktärer" nedan bör läsas mot bakgrund av de avvikelser som kan ses för respektive karaktär sid 15-22 (blå, gula resp. gröna fält). Siffrorna i andra kolumnen hänvisas till siffrorna i "Orienteringskarta för avvikelseanalys" sid 25.

Jämförelse av fältstudier

En jämförelse har gjorts mellan fältstudien för denna rapport och fältstudien av Ulrika Åkerlund (2006). Avvikelser har funnits mellan dessa studier vilka har bidragit till en ytterligare skärpning i karaktärsmallen (bilaga 2). Framförallt verkar karaktärerna *rymd* och *kultur* svåra att bedöma likvärdigt. Våra egna erfarenheter kan här spela en avgörande roll.

Foto nedan: Beijers park, juni 2009, Malmö

Avvikelseanalys av karaktärer

Allmänna avvikelser

- *Område färg/Nr:* Blå ytor med gröna fält inuti/alla områden
Avvikelse: Då fältstudien utgått från förutbestämda ytor (blå) kan en felmarginal uppstå eftersom ytan bedöms som helhet.
Åtgärd: Vid GIS-klassning behövs ingen åtgärd göras. Vid fältstudien bör stora områden ytterligare indelas i bedömningen.
- *Blå ytor / alla områden*
Avvikelse: Fältklassning skiljer sig mot GIS-klassningen.
Åtgärd: En bedömning måste göras i varje fall vid osäkerhet med en eventuell ändring i GIS- eller fältklassning.

Rofyllighet

- *Område färg/Nr:* Blå/29, 40.42, 52-53
Avvikelse: Till största del endast fältklassat område
Åtgärd: Stora områden kan behöva studeras i fält då de kan inrymma variationer. En bedömning måste göras i varje fall vid osäkerhet med en eventuell ändring i GIS- eller fältklassning.

Vildhet

- *Område färg/Nr:* Gul/88-89
Avvikelse: Endast GIS-klassat vilket beror på att Bulltofta friluftsområde räknas som ett område. Fältstudien har delat området i tre där denna del inte anses motsvara karaktären.
Åtgärd: Stora områden kan behöva studeras i fält då de kan inrymma variationer. En bedömning måste göras i varje fall vid osäkerhet med en eventuell ändring i GIS- eller fältklassning.

Artrikedom

- *Område färg/Nr:* Blå/29, 40-42, 52-53
Avvikelse: Endast fältklassat område vilket beror på att området har en stadskaraktär uppblandad med villor/radhus. Här finns dock mindre grönområden och trädgårdar. En viss gråzon.
Åtgärd: Stora områden kan behöva studeras i fält då de kan inrymma variationer. En bedömning måste göras i varje fall vid osäkerhet med en eventuell ändring i GIS- eller fältklassning.

Rymd

- Se allmänna avvikelser ovan.

Allmänning

- Se allmänna avvikelser ovan.

Lustgård

- Se allmänna avvikelser ovan.

Centrum/fest

- Se allmänna avvikelser ovan.
- *Område färg/Nr:* Gula övriga fält

Avvikelse: Endast GIS-klassade områden. Exempelvis har gröningar ansetts kunna fungera tillfälligt som denna karaktär.

Kultur

- *Område färg/Nr:* Blå/38-39, 51

Avvikelse: Endast fältklassat område. Kultur anses finnas i byggnaderna och i de gamla järnvägsspåren.

Åtgärd: "Övergivna områden" som exempelvis kvarlämnade järnvägsområden bör fältstuderas i varje enskilt fall.

Förklaringar:

Område färg motsvarar de blå, gula och gröna områdena i ovan förklarade karaktärer, sid 15-22.

Nr motsvarar numrerade områden i orienteringskartan, se nedan.

Orienteringskarta för avvikelseanalys

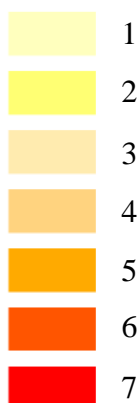

Karaktärstäthet

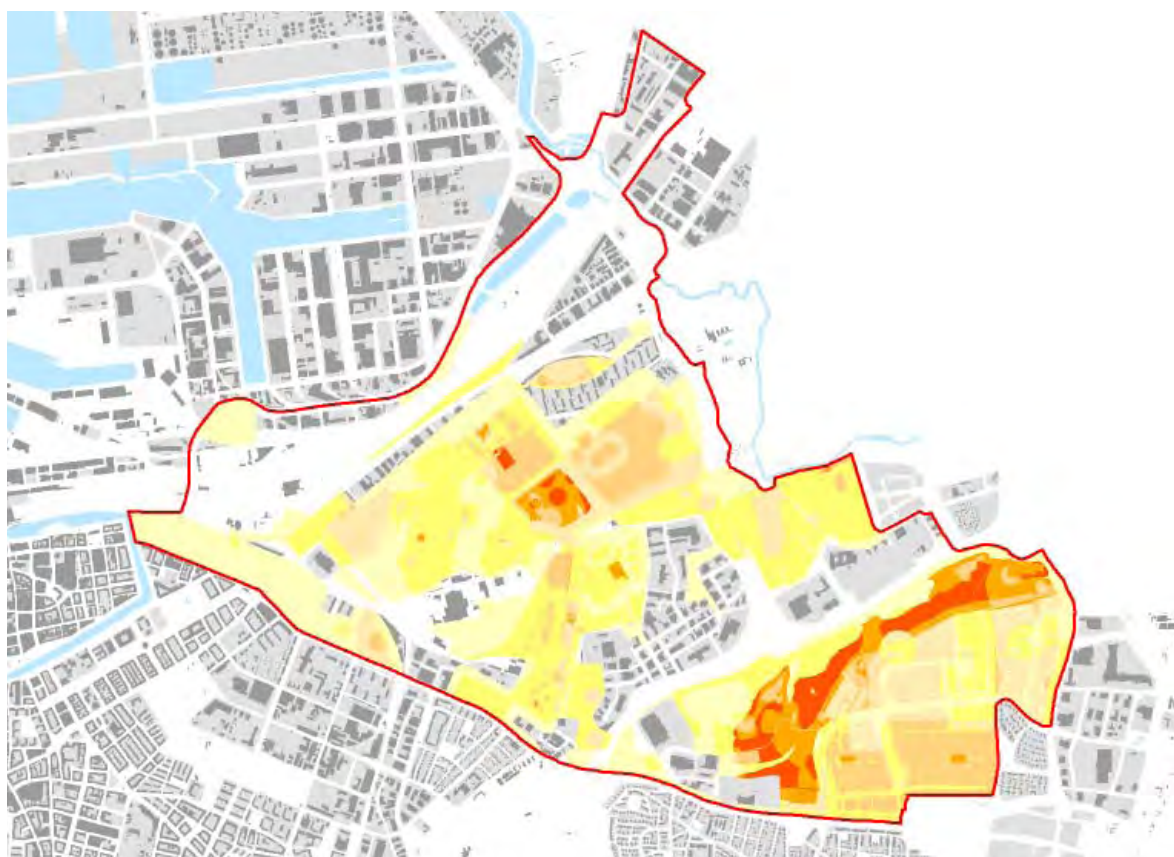
Kartorna visar på hur många karaktärer som finns inom samma geografiska yta med GIS-studien som utgångspunkt. Det finns inte något område där alla 8 karaktärer möts. Flest antal karaktärer har dock Beijers park och Bulltoftaområdet i samtliga tre kartor.

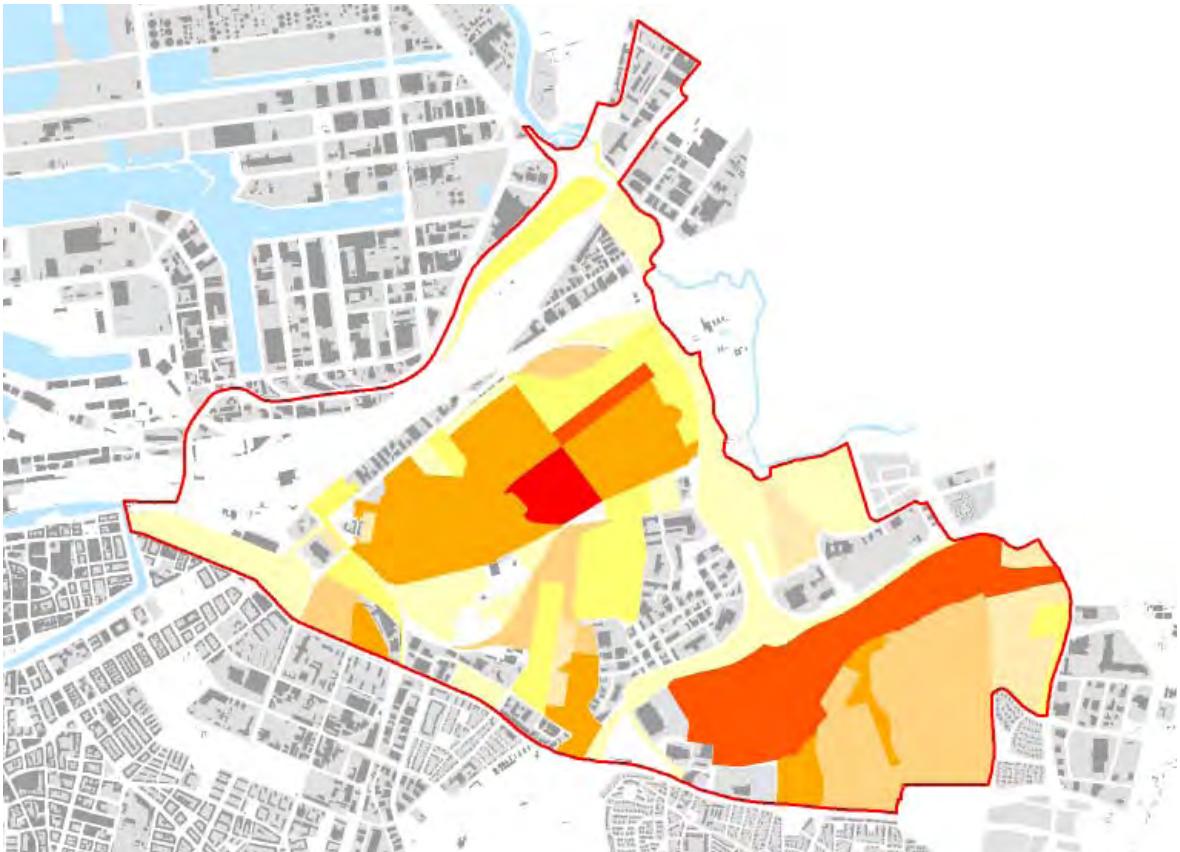
Viktigt att betona är att det i den högre karaktärstätheten också finns ett större utbud av olika funktioner. I fråga om ett områdes kvalitet skulle karaktärstätheten kunna vara ett starkt argument där fler karaktärer ger en högre kvalitet. I planeringssammanhang kan liknande kartor tas fram för att se områdets kvaliteter men även se brister där resurser kan satsas på exempelvis förbättringsåtgärder.

Antal karaktärer inom samma område

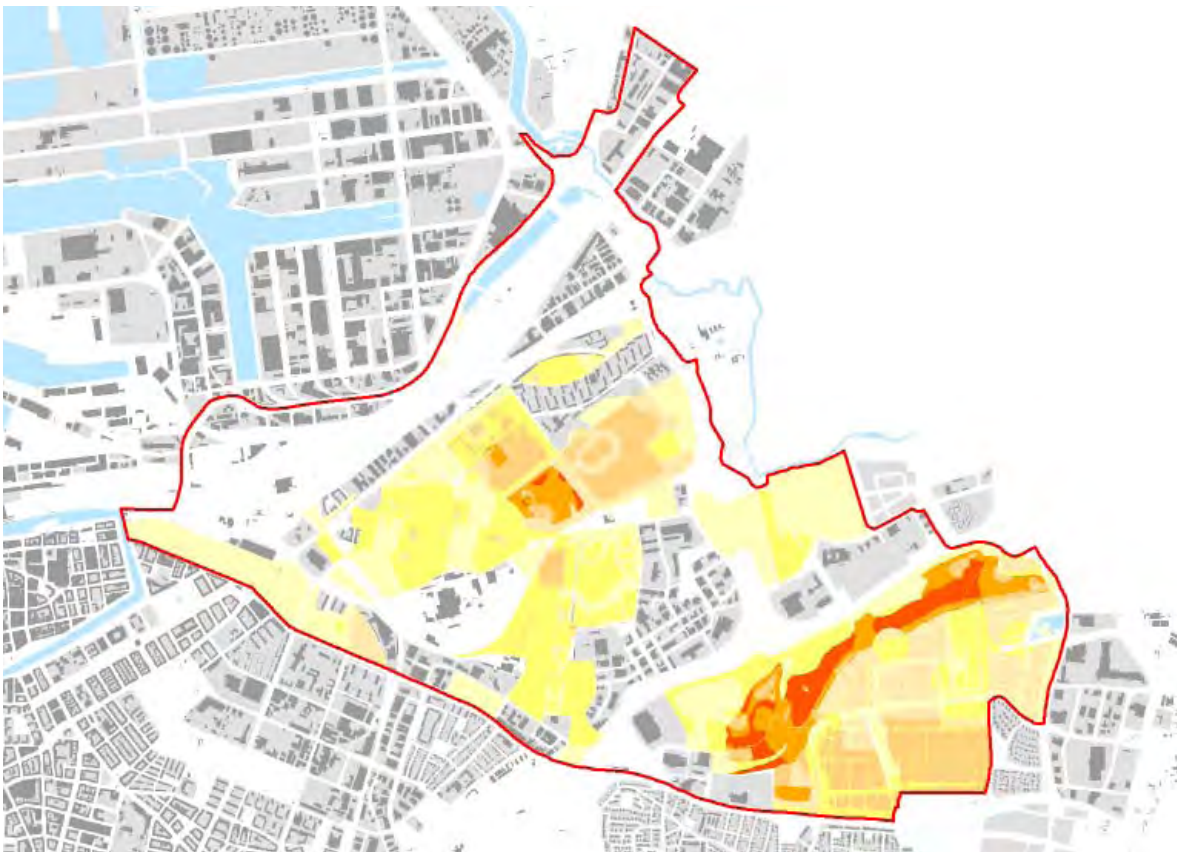
Karaktärstäthet enligt GIS-studie

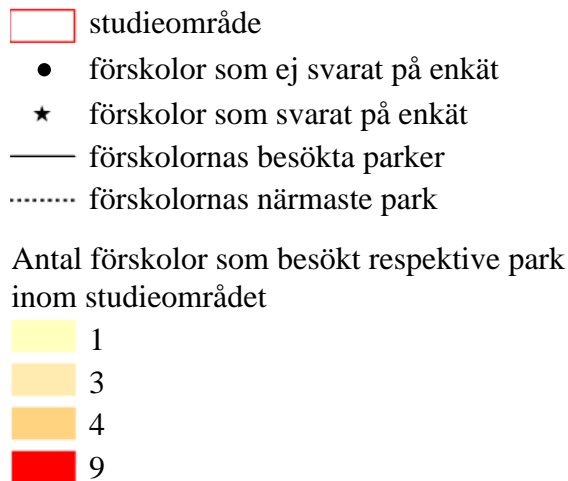
Karaktärstäthet enligt fältstudie

Karaktärstäthet enligt studie där GIS- och fältklassning överensstämmer

Förskolors parkbesök

Som ett exempel på hur GIS kan skapa möjligheter för andra tillämpningsområden visas här en analys som gjorts kring förskolors parkbesök. Kartan nedan visar vilka förskolor som använder vilka parker samt vilka parker som är flitigast använda och mest populära.

En enkätstudie har gjorts över hur förskolor i Malmö använder stadens grönområden. Inom studieområdet finns 22 förskolor där 14 av dessa har svarat på enkäten. Samtliga 14 förskolor har besökt en eller flera parker (Hansson, Jakobsson 2009).

Som kan utläsas av kartbilden är att Beijers park används av flest förskolor. Beijers park innehåller flest karaktärer enligt analysen "karaktärstäthet" vilket kan vara en anledning till att den används flitigast. En andra anledning till användandet kan vara parkens placering i förhållande till förskolorna. Förskolornas täthet är förhållandevis hög i närhet till Beijers park jämfört med omgivande områden. Intressant är även att se att förskolorna inte alltid går till deras närmaste park.

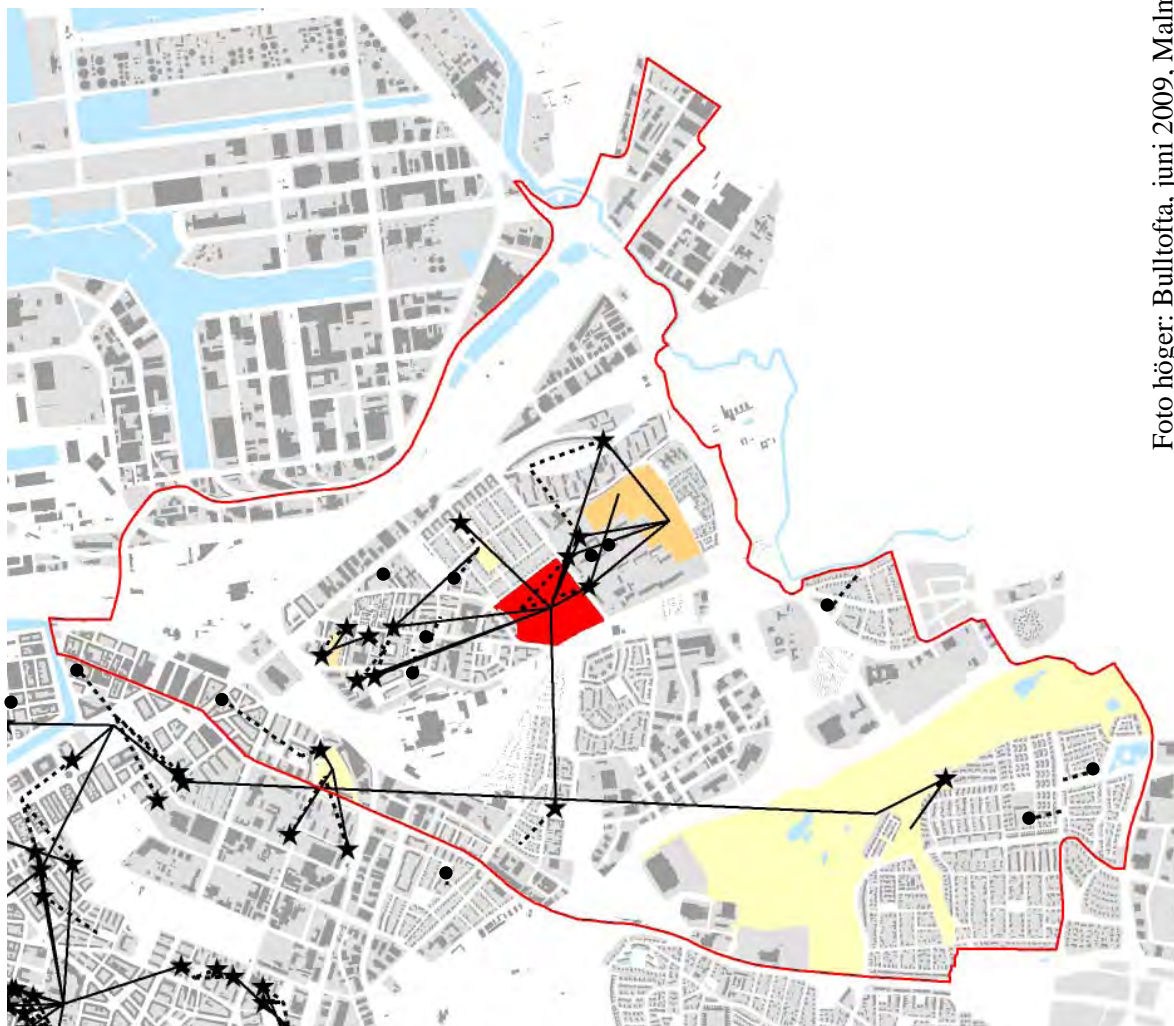

Foto höger: Bulltofta, juni 2009, Malmö

Förbättringsåtgärder

Som ett av rapportens resultat har förbättringsåtgärder för studieområdet kunnat ges. Det finns ett par övergripande alternativ över hur området kan förbättra sina åtta karaktärer. Nya karaktärer kan exempelvis "anläggas" där inga karaktärer

finns idag. Ytterligare karaktärer kan tilläggas där befintliga karaktärer finns eller så kan den befintliga karaktärens kvaliteter ökas. Nedan beskrivs framförallt hur nya karaktärer kan ta ny mark samt hur karaktärernas kvaliteter kan utvecklas.

Generellt för flera karaktärer

- *Åtgärdsparameter:* Bullernivåer från väg- och tågtrafik
Åtgärd: Åtgärder får bedömas i varje enskilt fall. Det är framförallt en teknisk fråga över hur trafiken regleras. Det är annars mestadels byggnader som kan hämma bullret. Det krävs stora massor av växtlighet för att kunna ge någon effekt, en återkommande utrymmesfråga i staden. För att minska den barriäreffekt som bullret kan orsaka i karaktären kan hastighetsgränsen behöva sänkas.
- *Åtgärdsparameter:* Grön- och parkområden
Åtgärd: Det är viktigt att områdena får vara kvar i så stor utsträckning som möjligt. Vid planering av ny markexploatering är det viktigt att denna parameter finns med och kommer att finnas med i det slutliga resultatet.

Rofylldhet

- *Åtgärdsparameter:* Bullernivåer från väg- och tågtrafik
Åtgärd: Se generellt ovan
- *Åtgärdsparameter:* Gröning > 0,6 ha
Åtgärd: Försök sammanlänka mindre gröningar till större. Se på stadens "restytor" om dessa skulle kunna användas till detta syfte.
- *Åtgärdsparameter:* Skötsel
Åtgärd: Tänk på den mänskliga skalan och känslan av trygghet vid plantering och skötsel.

Vildhet

- *Åtgärdsparameter:* Bullernivåer från väg- och tågtrafik
Åtgärd: Se generellt ovan. En minskad barriäreffekt mellan Beijers park och sjukhusparken kan fås genom en minskad hastighet på närliggande vägar.
- *Åtgärdsparameter:* Skötsel
Åtgärd: Låt naturen få övertaget emellanåt men endast så pass mycket att området fortfarande verkar inbjudande. "Finputs" inte alla ytor men det ska vara konsekvent och medvetet.
- *Åtgärdsparameter:* Yta
Åtgärd: Till denna karaktär krävs en större yta vilket ofta är brist på i en stad. Knyt ihop angränsande ytor för ett bättre flöde och en starkare karaktär. Exempelvis Beijers park och sjukhusparken.

Artrikedom

- *Åtgärdsparameter:* Odling (även gällande lustgård)
Åtgärd: Kolonilotter och trädgårdar är ofta artrika men privata. Etablera odlingsbäddar för allmänhetens bruk.

Rymd

- *Åtgärdsparameter:* Bullernivåer från väg- och tågtrafik
Åtgärd: Se generellt ovan
- *Åtgärdsparameter:* Öppna ytor
Åtgärd: En av de svåraste parametrarna att åtgärda då rymd kräver stora områden. Staden som redan är byggd kan inte flyttas på, alltså är det viktigt att ta vara på de befintliga platserna. Vid nyexploatering bör denna parameter alltid medplaneras.
- *Åtgärdsparameter:* Stadsfunktioner
Åtgärd: Försök reducera andra stadsfunktioner så som skyltar och signaler då annars finns risk för att funktionen blir till en barriär för karaktären.

Allmänning

- *Åtgärdsparameter:* Stadens täthet
Åtgärd: Framförallt gör den täta staden det svårt för stora allmänningar att finnas. Platserna finns men är begränsade till de större parkerna. För att skapa nära allmänningar kan eventuellt privata innergårdar omvandlas till halvprivata och halvprivata områden bli allmänna. Detta skulle kunna ske i överensstämmelse med Gatukontoret beträffande skötsel.
- *Åtgärdsparameter:* Kvalitet
Åtgärd: Stadens ytor är starkt pressade men viktiga att bevara. Inte bara stora utan små ytor nära kan vara värdefulla allmänningar. Det bör dock betonas att dess kvalitet är viktig att hållas på en hög nivå. Skötsel av klippt gräs är en god kvalitet för exempelvis bollspel.

Lustgård

- *Åtgärdsparameter:* Bullernivåer från väg- och tågtrafik
Åtgärd: Se generellt ovan
- *Åtgärdsparameter:* Rumssammanhållning
Åtgärd: Lustgårdsområdena visar sig till stor del som punktsegment. För en mer långvarig och trygg lek kan gröna sammanlänkande korridorer till fördel. Det kan även gynna den sociala integreringen.
- *Åtgärdsparameter:* Odling (även gällande artrikedom)
Åtgärd: Kolonilotter och trädgårdar är ofta artrika men privata. Etablera odlingsbäddar i staden för allmänhetens bruk.

Centrum/Fest

- *Åtgärdsparameter:* Bullernivåer från väg- och tågtrafik
Åtgärd: Se generellt ovan. För en ökad mängd gröningar inom denna karaktär behöver hastighetssänkningar göras i anslutning till övriga oklassade gröningar.

Kultur

- *Åtgärdsparameter:* Offentlig konst
Åtgärd: En utökning av denna parameter skulle verka positivt för karaktären.
- *Åtgärdsparameter:* Äldre park och bebyggelse (före 1940-tal)
Åtgärd: Då nykonstruktion av denna parameter är omöjlig är det viktigt att ta vara på det som finns. Värdet kan påverkas negativt även vid exploatering i nära anslutning till området. Det är därför viktigt att ta hänsyn till kulturvärdena, med en viss ”skyddszon”, redan vid planeringsskedet av ny markanvändning.

Foto nedan: Kirseberg, juni 2009, Malmö

Förbättringsförslag

A. Då framförallt karaktären *Lustgård* är splittrad och består av många separerade punktsegment kan det vara av värde att förena dessa. “Gröna korridorer” kan göra att sträckan mellan dessa punkter blir tryggare och sociala möten kan uppstå.

B. Beijers park och sjukhusparken är idag åtskiljda av framförallt Östra Fäladsgatan. Genom att sänka hastigheten på gatan kan möte mellan parkerna lättare uppstå.

C. Om Simrishamnsbanan grävs ner under mark frigörs ytor som skulle kunna sammanlänka Östra Sommarstaden med Beijers Park. “Restytor” omformas till kvalitetsytor.

Diskussion

Intressant är att med hjälp av kartunderlag kunna få fram ny information. De flesta kommuner har tillgång till GIS och skulle kunna göra en liknande undersökning av sin kommuns olika karaktärer. Mycket arbetstid kan sparas genom att inte behöva vara ute i fält utan nästan uteslutande använda sig av digitalt kartmaterial för att få fram information. Det ska dock inte uteslutas att fältarbetet trots allt spelar en viktig roll. En god lokalkännedom är att föredra och kartmaterialet bör granskas kritiskt därefter.

GIS-metoden ingen universallösning

Målet är att den framarbetade metoden ska vara applicerbar på andra stadsdelar och andra städer. Problem som kan uppstå är att olika kommuner inte har samma information i sitt kartmaterial och i sina GIS-skikt som denna undersökning. Mycket av GIS-materialet till denna rapport är hämtat ur Malmös grönstrukturplan. I vissa kommuner finns ingen grönstrukturplan. Vissa kommuner arbetar inte heller med GIS.

Objektiv eller subjektiv bedömning

En fältstudie gjord i enlighet med rapporten kan knappast vara objektiv. Då mer än en person ska poängsätta ett område efter karaktärernas kriterier varierar poängsättningen. De erfarenheter som vi har med oss i vår ryggsäck plockas fram då poängsättningen ska lösas vilket lätt bidrar till olika svar. Vilket svar är då det rätta, vilka erfarenheter är de rätta? Genom att använda GIS som ett redskap till att geografiskt plocka fram de åtta karaktärerna blir svaret av en mer objektiv art. En fördel är att snabba generella resultat kan nås. Nackdelen med en allt för objektiv syn är att generaliseringar lätt kan avtrubba exaktheten. Dock måste gränsen dras för vilken arbetstid som finns tillgänglig.

Enskild karaktär eller kombination av karaktärer?

Enligt forskning är alla karaktärer av godo samt ju fler karaktärer i ett område desto bättre. Alla karaktärer har sina goda egenskaper men frågan är om de i praktiken kan mötas och tillsammans resultera i ett högre värde? *Centrum/Fest* och *Rofyllighet* har till exempel vissa motstående egenskaper som ljudnivåer och grönska. Är dessa karaktärer lämpliga att sammanföra? För en vidare studie bör olika kombinationer undersökas då 8 karaktärer motsvarar ett stort antal kombinationer. Vilken kombination är den bästa?

Vidare studier

Lunds Universitet har i Skåne gjort en stor epidemiologisk undersökning över hur personer uppfattar sin utemiljö och sin hälsa. Som ett nästa steg skulle undersökningen kunna tillföra värdefull information till de geografiskt definierade karaktärerna. Då personerna är kopplade till geokoordinater är det enkelt att placera dessa som ett GIS-skikt över rapportens framtagna karaktärer. Från analysen av GIS-materialet kan sedan eventuella slutsatser dras över de åtta parkkaraktärernas påverkan på hälsan.

Foto höger: Segevången, juni 2009, Malmö

Referenser

- Babisch W, Beule B, Schust M, Kersten N, Ising H. 2005.** *Traffic noise and risk of myocardial infarction.* Epidemiology 2005;16:33-40.
- Björk J, Albin M, Grahn P, Jacobsson H, Ardö J, Wadbro J, Östergren PO, Skärbäck E. april 2008,** *Recreational values of the natural environment in relation to neighbourhood satisfaction, physical activity, obesity and wellbeing.* Journal of epidemiology and community health. 2008;2
(<http://luur.lub.lu.se/luur?func=downloadFile&fileOId=1056501>)
- Boverket, Naturvårdsverket, 2000:15,** *GIS och miljömål i fysisk planering.* Karlskrona
- ESRI, 2008:A,** *What is GIS?*, www.gis.com 090813
- ESRI, 2008:B,** *Geography Matters*, www.gis.com 090813
- Grahn, P. & Berggren-Bärring, A-M. 1995.** *Experiencing parks. Man's basic underlying concepts of qualities and activities and their impact on park design. Ecological Aspects of Green Areas in Urban Environments.* IFPRA World Congress, Antwerp, Flanders, Belgium: 3-8 September 1995. Chapter 5, pp 97-101
- Grahn, P & Stigsdotter, U. 2003.** *Landscape Planning and Stress. Urban Forestry & Urban Greening Vol 2,* pp 1-18 (2003). Urban & Fischer Verlag, Jena.
- Grahn, P. & Larsson, C. 1997.** *Stadens grönområden. Hur de används och vad som tilltalar besökarna.* Department of landscape planning, Alnarp.
- Grahn Patrik; Stigsdotter Ulrika; Berggren-Bärring Ann-Margreth, 2005,** *A planning model for designing sustainable and healthy cities. The importance of people's need of recreational environments in an urban context,* www.sundskab.dk 090813
- Grahn, P., Stigsdotter U., Berggren Bärring A-M, 2005.** *A planning tool for designing sustainable and healthy cities. The importance of experienced characteristics in urban green open spaces for people's health and well-being.* In: Quality and significance of green urban spaces. Conference proceedings, April 14-15, 2005. Van Hall Larenstein, Velp, The Netherlands, pp 29-38.
- Grahn Patrik, 2009,** *De åtta baskaraktärerna,* http://www.sundskab.dk/scenarier/atta_karakterer_sv.htm 091023
- Hartig, T. 1993.** *Testing Restorative Environments Theory.* Doctoral Dissertation. University of California, Irvine
- Kaplan, R. & Kaplan, S. 1989.** *The Experience of Nature.* Cambridge.
- Kaplan, S. 1990.** *Parks for the future: A psychological perspective.* In *Parks for the future* (Sorte, G. ed) pp 4-22. Stad & Land 85. Alnarp.
- Kaplan, R., Kaplan, S. & Ryan, R.L. 1998.** *With people in mind.* Island Press Washington D.C.
- Malmö stad, 2008,** *Lokal välfärdsredovisning 2008 - beslutad av stadsdelsfullmäktige 20090225; Bilaga 9 (år 2008),* Kirsebergs stadsdelsfullmäktige, Malmö stad
- Mitchell R., Popham F. 2008.** *Effect of exposure to natural environment on health inequalities: an observational population study.* Lancet 2008; 372:16, 55-60
- Statens Folkhälsoinstitut, 2009,** *Grönområden för fler - en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa,* Östersund
- Tykesson, Tyke L, 2003,** *Malmö kartor: från 1500-talet till idag,* Lund
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A. & Zelson, M. 1991.** *Stress Recovery During Exposure to Natural and Urban Environments.* Journal of Environmental Psychology. 11: 201-230.

WWW.

www.gis.com, 20090813
[sundskab.dk](http://www.sundskab.dk) 090813

Otryckta källor

Hansson E., Jakobsson K., 2009, studie av förskolors parkbesök i Malmö, Lunds Universitet, Lund

Åkerlund U., 2006, fältstudie av nordöstra Malmö inkluderat bl.a. Kirseberg och Bulltoftaområdet, Malmö stad

Bilaga 1. De åtta karaktärernas definition

1. Det rofyllda

Uttrycker människans behov av att kunna finna en plats som ger lugn. Ljuden från vind, vatten, fåglar och insekter dominerar över trafik och jäktande människor. I sådana miljöer där man söker lugn och ro önskar man inte störas av oljud, inte heller av skräp, ogräs och störande människor.

2. Det vilda

Detta handlar om en fascination inför den vilda naturen. Här finns växter som ger intryck av att vara självsådda. I området kan man träffa på moss- och lavbelupna stenblock. Stigarna ser ut att ha funnits sedan urminnes tid. Platsen är i sin helhet utformad av naturen själv, eller av en högre makt. Detta skänker platsen en uråldrig prägel och en mystik. Finns det naturandar någonstans finns de här.

3. Det artrika

På våren längtar människor särskilt efter att finna tecken på den återvändande sommaren; att hitta den första vitsippan eller att höra den första lärkan. Men året runt är människor intresserade av djur och växter: talgoxar, bin, myror, liljekonvaljer... Mångfalden av djur och växter lockar människor att gå en bit längre för att hitta något nytt.

4. En rymd för tanke och vederkvickelse

Det här handlar om ett uttalat behov av att finna en miljö där man "kommer in i en annan värld", som några uttrycker det. Att komma bort från staden, in till en värld där man slipper bekymra sig om signaler och skyltar, där man kan andas ut. Helst ska där inte finnas några skarpa gränser alls. Området ska hållas samman till en helhet, som i en skånsk bokskog eller en mellansvensk barrblandskog, även om man rör sig hundratals meter i området. Besökaren kan då slappna av, fundera igenom saker och ting under tiden som man promenerar eller kanske joggar runt.

5. Allmänningen

En grön, öppen, centralt belägen plats. Här kan cirkusen slå upp sitt tält, bygdens förening ordna loppmarknad eller kanske

Frälsningsarmén spelar här för att samla in pengar. Däremellan kan vem som önskar spela boll här, flyga drake eller bara lägga ut en filt och sola, kanske äta medhavd picknick. Sedan urminnes tid har människan haft sådana platser. Här i Sverige fanns ängen, med den kombinerade tings- och marknadsplatsen, där man också godkände den lokale hövdingen.

6. Lustgården

Behov finns även av platser där barn och vuxna kan umgås i trygghet, där föräldrar vågar släppa barnens händer så att ungarna kan rasa ut. Denna plats ska helst vara omgärdad, med staket, häck eller dylikt. Den här karaktären handlar om behovet av platser för skilda aktiviteter såsom lek - att platsen innehåller gungor, rutschkanor o.s.v. Andra aktiviteter handlar om att kunna plantera något, odla eller bygga (växthus, skjul, kojor, lekstugor).

7. Centrum, festen

Några människor placerar stadens hjärta och själ där människor möts. Här handlar det i första hand inte om ställen som centrala bussterminaler och dylikt, utan om platser där människor möts för att ha trevligt. Framför allt gäller detta nöjesparker, såsom Tivoli, Liseberg och Gröna Lund, men det kan även handla om särskilda kvarter i centrum, dit människor i första hand söker sig för att lyssna på musik, äta en god middag eller bara för att kunna se andra människor koppla av och roa sig.

8. Kulturen

I motsats till ovanstående hävdar några att stadens själ och hjärta inte knyts till fest och nöjen, utan till det historiska arvet. Fascinationen inför monument, historiska platser, gamla byggnader och träd är stark. Ett exempel är Lundagård i Lund, där domkyrkan, universitetsbyggnaderna och parken bildar en starkt symbolladdad plats. Men det kan även handla om kyrkogårdar, om platser invid statyer.

(Grahn Patrik, www.sundskab.dk 091023)

Bilaga 2. Karaktärsmall

Rofyllighet	Allmänning
Inkluderade parametrar Grannskapspark Stadspark Gröning > 0,6 ha Sjukhuspark Begravningsplats Rekreatiomsområden, region Park blandtyp med täckningsgrad > 50 % Trädgård med täckningsgrad > 50 % Vatten Lagun Exkluderade parametrar Skola inklusive 100 m buffert Förskola inklusive 100 m buffert Bullernivå > 55 dB(A)	Inkluderade parametrar Gräsmatta med täckningsgrad > 50% Park grästyp med täckningsgrad > 50 % Park busktyp med täckningsgrad > 50 % Park blandtyp med täckningsgrad > 50 % Gröning > 0,6 ha Grannskapspark Stadsdelspark Stadspark Idrottsplats Större natur- och rekreatiomsområden Rekreatiomsområden, region
Vildhet	Lustgård
Inkluderade parametrar Trädbestånd Större natur- och rekreatiomsområden Äng och skog i parkområde Exkluderade parametrar Skola inklusive 100 m buffert Förskola inklusive 100 m buffert Bullernivå > 55 dB(A)	Inkluderade parametrar Trädgård Odling Koloniområde Lekplats inklusive 30 m buffert Förskola inklusive 50 m buffert 4H-gård Minizoo Badplats Rekreatiomsområden, region Strand inklusive 300 m buffert
Artrikedom	Exkluderade parametrar
Inkluderade parametrar Trädbestånd Trädgård Park blandtyp med täckningsgrad > 20 % Odling Koloniområde Stadspark Begravningsplats Exkluderade parametrar Idrottsplats Campingplats	Bullernivå > 55 dB(A)
Rymd	Centrum/fest
Inkluderade parametrar Park grästyp med täckningsgrad > 50 % Gräsmatta med täckningsgrad > 50% Vatten Lagun Större natur- och rekreatiomsområden Stadspark Stadsdelspark Golfbana Exkluderade parametrar Byggnader inklusive 50 m buffert Skola inklusive 100 m buffert Förskola inklusive 100 m buffert Bullernivå > 55 dB(A)	Inkluderade parametrar Torg Torghandel Scen inklusive 50 m buffert Gröning om buller < 55 dB(A)
	Kultur
	Inkluderade parametrar Koloniområde Bebyggelse före 1940-tal inklusive 50 m buffert Park före 1940-tal inklusive 50 m buffert Q-märkta objekt inklusive 50 m buffert Skulpturer inklusive 50 m buffert Fornminnen Begravningsplats

GIS-metodik för åtta karaktärer i stadsmiljö

En studie av Malmö - nordost

